SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1928

av Kjell-Arne Ottosson (KD)

Konsultationsordningen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt genomföra en samlad och oberoende utvärdering av konsultationsordningens tillämpning och konsekvenser för lokalsamhällen, näringsliv liksom det samiska folket samt föreslå nödvändiga förändringar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydliga och sakliga kriterier för konsultationsskyldighet samt krav på att den som begär konsultation konkret redovisar hur ärendet kan få särskild betydelse för de samiska intressen som företräds och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydligare krav på aktivt deltagande, skäliga tidsfrister, samordning med andra samrådsförfaranden och möjligheter att avsluta konsultationer och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att även icke renskötande samers intressen företräds i konsultationsförfarandet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera konsultationsordningen med hänsyn till Sveriges konkurrenskraft, beredskap och försörjningsförmåga och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Lagen om konsultation i frågor som rör det samiska folket (konsultationslagen) trädde i kraft 2022 och omfattar sedan 2024 även kommuner och regioner. När lagen infördes framhöll regeringen att dess tillämpning, effekter och samhällsekonomiska konsekvenser borde utvärderas efter några år. En samlad och oberoende utvärdering bör nu skyndsamt genomföras och ligga till grund för en reform.

Samiskt inflytande är viktigt. Lagstiftningen måste samtidigt vara tydlig, rättssäker och förutsebar för alla berörda. Det ska gå att förstå när konsultation krävs, vilka frågor den ska omfatta och när processen kan avslutas. Otydliga bestämmelser skapar utrymme för godtycke och olika tillämpning. Särskilt 6 § konsultationslagen bör ses över. Bestämmelsen innebär att ett ärende ska anses få särskild betydelse för samerna om en konsultationsberättigad samisk företrädare gör den bedömningen och begär konsultation. Detta ger företrädarens egen bedömning en avgörande betydelse för konsultationsskyldighetens omfattning.

Den som begär konsultation bör vara skyldig att konkret och sakligt redovisa vilka samiska intressen som berörs, på vilket sätt de kan påverkas och varför påverkan kan få särskild betydelse. När begäran gäller en viss sameby eller organisation bör kopplingen till dess verksamhet, rättigheter eller ändamål tydliggöras. Allmänt hållna hänvisningar till samiska intressen bör inte ensamt anses vara tillräckliga. Bedömningen ska kunna göras mot tydliga kriterier och dokumenteras.

Utvärderingen ska utgå från erfarenheter av de konsultationsprocesser som redan har genomförts. Samtliga genomförda processer bör så långt möjligt kartläggas och deras konsekvenser analyseras. Hur har lokalsamhällen, markägare, näringsliv, samebyar och andra samiska företrädare påverkats? Vilka kostnader och vilken tidsåtgång har uppstått? Har konsultationerna förbättrat beslutsunderlagen och bidragit till att lösa motsättningar? Har de medfört dubbelarbete, fördröjda beslut eller att investeringar ändrats, flyttats eller uteblivit? Konsultationsordningens effekter behöver skiljas från tidsåtgång och kostnader som följer av andra delar av beslutsprocessen.

Det är också nödvändigt att pröva om dagens ordning är anpassad till den takt i vilken samhället behöver utvecklas. I norra Sverige möts anspråk på mark och resurser från bland annat skogsbruk, gruvnäring, energiförsörjning, infrastruktur och renskötsel. Sverige har inte råd med otydliga och överlappande processer som i onödan försenar angelägna beslut. När investeringar kan genomföras snabbare i andra länder riskerar

svenska företag och lokalsamhällen att förlora arbetstillfällen, lönsamhet och utvecklingsmöjligheter.

Frågan gäller även beredskap och försörjningsförmåga. Sverige behöver kunna producera och förädla råvaror, livsmedel och energi samt utveckla nödvändig infrastruktur. Onödiga hinder för inhemsk produktion riskerar att öka importberoendet och sårbarheten. Utvärderingen bör därför granska hur konsultationsordningen påverkar dessa förutsättningar och om befintliga undantag för bland annat totalförsvaret, Sveriges säkerhet och brådskande ärenden är tillräckliga och ändamålsenliga.

Konsultationsordningen behöver bygga på ömsesidigt ansvar. Lagen innehåller redan krav på motiverade ståndpunkter, en skälig svarstid vid förfrågan om konsultation och bestämmelser om när konsultationer ska avslutas. Reglerna behöver följas upp och förtydligas. Samtliga deltagare ska medverka aktivt, lämna relevanta besked och bidra till att processen förs framåt. Det bör finnas en tydlig tidsplan, skäliga tidsfrister och dokumenterade skäl för förlängningar. Samtidigt ska deltagarna ha rimliga möjligheter att förbereda sig. Det måste framgå hur processen kan avslutas när deltagande eller återkoppling uteblir.

Samordningen mellan konsultationer och samråd enligt annan lagstiftning behöver konkretiseras och stärkas. Konsultationslagen innehåller redan ett krav på samordning, men det behöver tydliggöras hur detta ska genomföras i praktiken. Regeringen bör därför utreda hur ett samordnat förfarande kan utformas, med ledning av de lösningar för samordning som finns inom bland annat plan- och bygglagstiftningen, miljöbalken och väglagen. Utgångspunkten bör vara att underlag, möten och tidsplaner samordnas så att samma frågor inte behöver behandlas upprepade gånger i parallella processer. Det ska vara tydligt vem som ansvarar för samordningen och hur respektive lags krav tillgodoses inom det samordnade förfarandet. Samma frågor ska så långt möjligt hanteras gemensamt, så att upprepade förfaranden inte skapar onödiga kostnader och förseningar.

Det samiska folket rymmer olika intressen och uppfattningar. Renskötselns intressen får inte utan vidare likställas med hela det samiska folkets intressen. Trots Sametingets uppdrag att företräda samerna som helhet behöver det granskas hur representationen fungerar i praktiken. Även icke renskötande samers perspektiv måste säkerställas.

Regeringen bör återkomma med förslag till en reformerad konsultationsordning som förenar samiskt inflytande med tydliga regler, proportionerliga krav och beslut inom

rimlig tid. Sveriges konkurrenskraft och förmåga att trygga sin försörjning måste ingå i bedömningen.

Kjell-Arne Ottosson (KD)